

**Патерило І. В.**

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

## **ПАТЕНТНА ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

*У статті досліджено комплекс адміністративно-правових інструментів забезпечення патентної інформаційної безпеки України в умовах активної цифровізації суспільних відносин та зростання кіберзагроз. Показано, що сучасна патентна система функціонує на перетині права інтелектуальної власності, інформаційного та адміністративного права, що зумовлює необхідність її захисту як на нормативному, так і на організаційно-технічному рівнях. Проаналізовано чинну нормативно-правову базу, включаючи національне законодавство та міжнародні конвенції, які визначають стандарти охорони прав на винаходи і корисні моделі, а також регулюють доступ до інформаційних ресурсів і порядок їх використання. Особливу увагу приділено ролі державних органів та спеціалізованих установ у сфері інтелектуальної власності, які здійснюють реєстрацію патентів, ведення реєстрів і забезпечення захисту баз даних. Доведено, що адміністративне право забезпечує правові режими функціонування патентної інформації через встановлення обов'язкових процедур, ліцензійних правил, відповідальності за порушення інформаційної безпеки. Окремо розкрито значення сучасних механізмів кіберзахисту, включаючи систему моніторингу та протидії кіберінцидентам, що безпосередньо впливають на захищеність відомостей про об'єкти інтелектуальної власності. Підкреслено, що ефективна патентна інформаційна безпека неможлива без поєднання правових, організаційних та технічних заходів. Запропоновано напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення: гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами, підвищення прозорості процедур, запровадження єдиних інформаційних платформ та посилення взаємодії між державними органами і приватним сектором. Результати дослідження свідчать, що створення цілісної системи охорони патентної інформації є необхідною умовою розвитку інноваційної економіки, інтеграції України у світовий правовий простір та забезпечення її національної безпеки в інформаційній сфері. Розробка та впровадження ефективної стратегії патентної інформаційної безпеки, що включає вдосконалення адміністративно-правових інструментів, інтеграцію сучасних технологій та посилення міжнародної співпраці, є ключовими умовами для забезпечення стабільного розвитку інноваційної інфраструктури України, підвищення її конкурентоспроможності на глобальному ринку та захисту національних інтересів у сфері інтелектуальної власності.*

**Ключові слова:** патентна інформаційна безпека, адміністративне право, інтелектуальна власність, кібербезпека, правове регулювання, міжнародні стандарти.

**Постановка проблеми.** Вартим уваги є те, що в умовах цифровізації суспільних процесів питання патентної інформаційної безпеки набуває особливого значення. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» визначає загальні засади охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності, однак він не містить детальних механізмів захисту інформаційних ресурсів у сфері патентування [1]. Це створює прогалини в законодавчому полі та зумовлює потребу в розробці більш ефективних адміністративно-правових інструментів, здатних гарантувати захищеність патентної інформації.

Разом з тим слід зазначити, що науковці наголошують на проблемах дієвості існуючих меха-

нізмів. Так, на думку В. Грищука та співавторів, адміністративно-правові засади інформаційної безпеки залишаються фрагментарними та не забезпечують належного рівня захисту у сфері інтелектуальної власності [3, с. 2]. Автори підкреслюють, що вразливість інформаційних систем створює передумови для зловживань і унеможливорює ефективний захист патентних баз даних.

Наразі українське законодавство у сфері інформаційної безпеки характеризується декларативністю та відсутністю належної узгодженості. Як зазначає В. Калетнік, значна частина норм має декларативний характер і не підкріплена реальними механізмами впровадження, що ускладнює

забезпечення інформаційної безпеки держави [5, с. 71]. Це свідчить про нагальну потребу в системному реформуванні правового забезпечення патентної інформаційної безпеки з урахуванням міжнародних стандартів і сучасних викликів.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Серед науковців, які досліджували проблематику захисту інформації у сфері інтелектуальної власності та вдосконалення адміністративно-правових механізмів її забезпечення, варто виділити В. Грищука, О. Гришук, Н. Федину, В. Парасюка, О. Баїк, В.В. Калетніка, А.В. Бабічева, О.І. Пелюха, В. Ортинського, А. Крупної, а також М. Легенького, Л. П'янківську, А. Толбатова. Їхні праці присвячені як загальним питанням охорони прав інтелектуальної власності, так і спеціальним аспектам патентної інформаційної безпеки в умовах розвитку інформаційних технологій та зростання кіберзагроз.

**Постановка завдання.** Дослідження адміністративно-правових інструментів забезпечення патентної інформаційної безпеки в Україні, визначення проблемних аспектів їх правового регулювання та формування пропозицій щодо удосконалення національного законодавства з урахуванням міжнародних стандартів і сучасних викликів цифрової доби.

**Виклад основного матеріалу.** Правове підґрунтя забезпечення патентної інформаційної безпеки в Україні ґрунтується насамперед на національних законах. Так, Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» визначає основні засади правового регулювання у сфері патентування, закріплюючи порядок набуття та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності [1]. Однак у зазначеному акті відсутні чіткі положення, які б безпосередньо регламентували інформаційну безпеку патентних даних, що актуалізує необхідність подальшої конкретизації норм і створення спеціальних адміністративно-правових механізмів.

Слід зазначити, що українська патентна система функціонує в руслі міжнародних стандартів, насамперед визначених Паризькою конвенцією про охорону промислової власності. Цей міжнародний договір зобов'язує держави-учасниці забезпечувати належний захист прав заявників незалежно від їхнього громадянства чи країни походження [2]. Водночас у положеннях Конвенції акцентується увага не лише на охороні прав, а й на створенні умов для ефективного функціонування національних патентних відомств, що неможливо без належного захисту інформаційних ресурсів.

Можна констатувати, що поєднання норм національного законодавства і міжнародних зобов'язань формує основу для розвитку інституту патентної інформаційної безпеки в Україні. Як бачимо, ці документи задають лише загальні рамки, тоді як сучасні умови вимагають конкретних адміністративно-правових процедур: від захисту патентних баз даних до запобігання несанкціонованому доступу та зловживанням. Таким чином, нормативно-правові засади потребують подальшого удосконалення, аби відповідати реаліям цифрової доби та міжнародним практикам.

Вартим уваги є наукові підходи, які розкривають сутність інформаційної безпеки саме крізь призму адміністративного права. Як бачимо, ця галузь виступає основою для створення правових режимів, що регулюють діяльність суб'єктів у сфері патентування. Адміністративне право забезпечує встановлення обов'язкових процедур, визначає компетенцію органів влади та закріплює відповідальність за порушення вимог у сфері інформаційної безпеки. Саме завдяки адміністративно-правовим нормам формується механізм контролю над доступом до даних, у тому числі до патентних баз.

Разом з тим, науковці акцентують на недосконалості цих механізмів. На думку В. Грищука та співавторів, правове забезпечення інформаційної безпеки в Україні носить фрагментарний характер і часто не відповідає сучасним викликам [3, с. 4]. Автори підкреслюють, що відсутність комплексної адміністративної системи унеможливорює створення належних умов для ефективного функціонування патентної інформаційної інфраструктури. Така позиція вказує на необхідність посилення ролі адміністративного права у сфері інтелектуальної власності.

Окремо звернемо увагу на позицію О. Остапенка та О. Баїка, які вважають, що адміністративно-правова природа інформаційної безпеки має розглядатися як фундаментальний чинник забезпечення захищеності даних [4, с. 168]. Вчені відзначають, що без належного адміністративного контролю неможливо досягти ефективного захисту від загроз, які виникають у цифровому середовищі, зокрема в контексті патентної інформації. Це дає підстави стверджувати, що майбутнє розвитку національної системи охорони інтелектуальної власності залежить від здатності держави створити дієві адміністративно-правові інструменти, інтегровані у сферу інформаційної політики.

Роль державних органів, які здійснюють управління у сфері інтелектуальної власності та забезпечують захист інформаційних ресурсів. Як бачимо, до ключових інституцій належать Міністерство економіки України та Укрпатент, які реалізують політику у сфері патентування, ведуть реєстри та відповідають за збереження патентних баз даних. Проте сучасні виклики вимагають чіткої координації між цими органами та іншими суб'єктами системи інформаційної безпеки, що наразі не завжди досягається.

Відповідно науковці критично оцінюють ефективність існуючих механізмів. Так, на думку В. Калетніка, сучасний стан адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки в Україні характеризується декларативністю норм та відсутністю практичних інструментів реалізації [5, с. 71]. Автор підкреслює, що через слабку координацію між інституціями виникають прогалини у захисті інформаційних ресурсів, включаючи патентні дані, що знижує довіру до системи правової охорони.

Таким чином позиція А. Крупної відзначає, що правове регулювання інформаційної безпеки в Україні ґрунтується на розгалуженій мережі законодавчих і підзаконних актів, однак у цілому воно залишається несистемним [8, с. 349]. Дослідниця наголошує, що без належної інституційної структури навіть найкращі законодавчі ініціативи не досягають очікуваного ефекту. Це свідчить про необхідність посилення ролі адміністративних інституцій, які мають не лише закріплювати норми, але й забезпечувати їх реальне впровадження у сфері патентної інформаційної безпеки.

Цифровізація створила нові можливості для збереження та обробки патентної інформації, однак одночасно породила й серйозні ризики. Як бачимо, основні загрози пов'язані з кібератаками на державні реєстри, несанкціонованим доступом до баз даних та викраденням конфіденційної інформації. Подібні інциденти здатні не лише порушити права заявників, а й підірвати довіру до системи правової охорони інтелектуальної власності загалом.

Разом з тим, науковці підкреслюють необхідність посилення політичних та адміністративних механізмів кіберзахисту. Так, на думку А. Бабичева та О. Пелюха, українські механізми протидії кіберзагрозам залишаються недостатньо розвиненими, а їхня ефективність залежить від гармонізації з європейськими стандартами та впровадження системи ключових показників ефективності [6, с. 140]. Автори наголошують, що без належної

політичної волі та адміністративної координації неможливо гарантувати захищеність інформаційних ресурсів, включаючи патентні дані.

Відзначимо позицію М. Легенького, Л. П'янківської та А. Толбатова, які аналізують правове підґрунтя кіберзахисту в умовах воєнного стану. Дослідники зазначають, що значне зростання кількості кібератак в Україні доводить потребу в удосконаленні національних механізмів реагування та запровадженні додаткових правових гарантій [10, с. 2]. Такий підхід є надзвичайно важливим і для сфери патентної діяльності, де витік чи спотворення інформації може призвести до втрати конкурентних переваг та серйозних економічних збитків.

Забезпечення патентної інформаційної безпеки не може бути ефективним без урахування міжнародних стандартів. Як бачимо, зарубіжний досвід свідчить про важливість комплексного підходу, що поєднує правові, організаційні та технічні інструменти захисту. У цьому контексті рекомендації міжнародних організацій, зокрема Всесвітньої організації інтелектуальної власності, відіграють ключову роль у формуванні єдиних правил роботи патентних відомств [9]. Вони спрямовані на забезпечення безпеки інформаційних систем та підвищення довіри до міжнародного обміну патентними даними.

У науковій літературі наголошується на значенні правових механізмів як основи для реалізації технічних заходів. Так, на думку В. Ортинського, інформаційна безпека у контексті національної безпеки повинна розглядатися як комплексна система, що включає правові, організаційні та санкційні елементи [7, с. 3]. Дослідник підкреслює, що без належного правового підґрунтя жодні технічні інновації не зможуть забезпечити стабільний захист інформаційних ресурсів, у тому числі патентних баз.

Міжнародний досвід демонструє значення уніфікації стандартів у сфері інформаційної безпеки. Впровадження рекомендацій WIPO дозволяє національним відомствам інтегруватися у світову систему обміну даними та захисту інтелектуальної власності [9]. Як бачимо, використання таких підходів є необхідною умовою для підвищення конкурентоспроможності української патентної системи та забезпечення її стійкості перед глобальними викликами.

Підкреслимо, що сучасна система патентної інформаційної безпеки в Україні перебуває на етапі становлення і потребує суттєвого вдосконалення. Як бачимо, поєднання національних норм

та міжнародних зобов'язань формує лише загальні рамки, тоді як конкретні механізми захисту залишаються слабкими. На думку В. Калетніка, чинне законодавство у сфері інформаційної безпеки часто має декларативний характер, що знижує його ефективність [5, с. 71]. Це вимагає розробки дієвих адміністративних процедур, здатних забезпечити реальне функціонування правових гарантій у сфері патентної діяльності.

Разом з тим слід зазначити, що важливим напрямом розвитку є гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами. Як підкреслює В. Ортинський, система інформаційної безпеки повинна охоплювати правові, організаційні та технічні компоненти одночасно [7, с. 3]. Цей підхід збігається з рекомендаціями WIPO, які орієнтують патентні відомства на впровадження комплексних рішень для захисту інформаційних ресурсів [9]. Таким чином, міжнародний досвід стає основою для розробки сучасних інструментів, які можна інтегрувати в українську практику.

Звернемо увагу на проблему зростання кіберзагроз у період воєнного стану. Як відзначають М. Легенький, Л. П'янківська та А. Толбатов, кількість кібератак зростає у геометричній прогресії, що актуалізує потребу в додаткових правових гарантіях та удосконаленні механізмів реагування [10, с. 2]. Це означає, що напрями реформування повинні включати розвиток інституційної спроможності, підвищення рівня кіберзахисту та

створення ефективної системи адміністративної відповідальності за порушення у сфері патентної інформаційної безпеки.

**Висновки.** Підсумовуючи проведене дослідження, слід підкреслити, що патентна інформаційна безпека є невід'ємним елементом національної системи охорони інтелектуальної власності. Вона забезпечує стабільність функціонування патентних відомств, захист прав заявників і довіру до державних реєстрів. Сучасні умови цифровізації та воєнних викликів довели, що правове регулювання у цій сфері має не лише декларативний, а й практичний вимір: від ефективності захисту інформаційних ресурсів залежить інноваційний розвиток країни, її економічна конкурентоспроможність та інтеграція до міжнародного правового простору. Разом з тим очевидним є те, що наявні адміністративно-правові інструменти потребують суттєвого вдосконалення. Необхідним є гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами, створення дієвих механізмів контролю і відповідальності, розвиток інституційної спроможності державних органів, а також розширення співпраці з приватним сектором. У перспективі саме поєднання правових, організаційних та технічних рішень дозволить сформувати цілісну систему патентної інформаційної безпеки, здатну ефективно протидіяти сучасним загрозам і сприяти сталому розвитку інтелектуальної власності в Україні.

#### Список літератури:

1. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-XII від 15.12.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text> (дата звернення: 15.10.2025).
2. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20.03.1883 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_123#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text). (дата звернення: 13.10.2025).
3. Hryshchuk V., Hryshchuk O., Fedina N., Parasiuk V., Batiuk O. Administrative and legal mechanism of information security in Ukraine. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2020. Vol. 23, Iss. 5. С. 1–8. URL: <https://www.abacademies.org/articles/Administrative-and-legal-mechanism-of-information-security-in-Ukraine-1544-0044-23-5-552.pdf>. (дата звернення: 11.10.2025).
4. Остапенко О., Баїк О. Адміністративно-правова природа інформаційної безпеки населення України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 3. С. 167–179.
5. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journalpaper/2021/nov/25402/25.pdf>. (дата звернення: 16.10.2025).
6. Калетнік В. В. Сучасний стан адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки в Україні. *Український вісник повітряного права*. 2021. № 2. С. 70–77. URL: <https://jrnlnau.edu.ua/index.php/UV/article/view/15597>. (дата звернення: 10.10.2025).
7. Babichev A. V., Peliukh O. I. Improving cybersecurity mechanisms in Ukraine: the political and administrative aspects. *Business Inform*. 2024. № 9. С. 139–147. URL: [https://www.business-inform.net/export\\_pdf/business-inform-2024-9\\_0-pages-139\\_147.pdf](https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2024-9_0-pages-139_147.pdf). (дата звернення: 11.10.2025).
8. Ortynskyi V. Information security in the context of national security: legal mechanisms for protecting state information resources. *Veritas: Legal and Psychological-Pedagogical Research*. 2025. Vol. 1, No. 1. С. 1–9. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journalpaper/2025/jun/39563/1-9ortynskyi.pdf>. (дата звернення: 09.10.2025).

9. Крупнова А. О. Правове регулювання сфери забезпечення інформаційної безпеки в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 5. С. 348–354. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/11/64.pdf>. (дата звернення: 11.10.2025).
10. WIPO. ICT Recommendations for Intellectual Property Offices. Geneva: World Intellectual Property Organization. URL: <https://www.wipo.int/en/web/cws/ict-recommendations>. (дата звернення: 15.10.2025).
11. Legenkyi M., Piankivska L., Tolbatov A. Legal basis for cybersecurity in Ukraine under martial law. *CEUR Workshop Proceedings*. 2025. Vol. 3925. С. 1–9. URL: <https://ceur-ws.org/Vol-3925/short10.pdf>. (дата звернення: 13.10.2025).

#### **Paterylo I. V. PATENT INFORMATION SECURITY: ADMINISTRATIVE AND LEGAL INSTRUMENTS OF ENSURANCE**

*The article examines the complex of administrative and legal instruments for ensuring patent information security in Ukraine in the context of digitalization and growing cyber threats. It is shown that the modern patent system functions at the intersection of intellectual property law, information law, and administrative law, which determines the need for its protection both at the regulatory and organizational-technical levels. The study analyzes the current legal framework, including national legislation and international conventions, which define standards for the protection of rights to inventions and utility models, as well as regulate access to information resources and the procedure for their use. Special attention is paid to the role of state authorities and specialized institutions in the field of intellectual property, which carry out patent registration, maintain registers, and ensure the protection of databases. It is proved that administrative law provides legal regimes for the functioning of patent information through the establishment of mandatory procedures, licensing rules, and liability for violations of information security. The importance of modern cybersecurity mechanisms, including systems for monitoring and countering cyber incidents that directly affect the protection of information about intellectual property objects, is emphasized. The article highlights that effective patent information security is impossible without combining legal, organizational, and technical measures. The proposed directions for improving administrative and legal regulation include harmonization of national legislation with international standards, increasing transparency of procedures, implementing unified information platforms, and strengthening cooperation between state authorities and the private sector. The results of the study show that the creation of a holistic system of patent information protection is a necessary condition for the development of an innovative economy, Ukraine's integration into the global legal space, and ensuring its national security in the information sphere. The development and implementation of an effective strategy for patent information security, which includes improving administrative and legal tools, integrating modern technologies, and strengthening international cooperation, are key conditions for ensuring the stable development of Ukraine's innovation infrastructure, enhancing its competitiveness in the global market, and protecting national interests in the field of intellectual property.*

**Key words:** patent information security, administrative law, intellectual property, cybersecurity, legal regulation, international standards.

Дата надходження статті: 31.10.2025

Дата прийняття статті: 20.11.2025

Опубліковано: 29.12.2025